

I. SOCIOLOGIJA IR SOCIALINĖ POLITIKA

LIETUVOS BESIMOKANČIŲ SUAUGUSIŲJŲ DEMOGRAFINIS PORTRETAS: LLL2010 TYRIMO REZULTATAI

Doc. dr. Sarmitė Mikulionienė

Mykolo Romerio universitetas, Socialinės politikos fakultetas, Socialinės politikos katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas (8 5) 2714715
Elektroninis paštas sarmite@mruni.eu

Doc. dr. Irena Žemaitaitytė

Mykolo Romerio universitetas, Socialinės politikos fakultetas, Edukacinės veiklos katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas (8 5) 2714713
Elektroninis paštas irene@mruni.eu

*Pateikta 2009 m. birželio 16 d.
Parengta spausdinti 2009 m. spalio 19 d.*

Santrauka

Remiantis sociologinio tyrimo „Besimokantys suaugusieji Lietuvoje“, inicijuoto tarptautinio projekto LLL2010, duomenimis straipsnyje nagrinėjamos Lietuvos besimokančių suaugusiųjų gyventojų sociodemografinės charakteristikos. Tyrime dalyvavo 994 pagal įvairių švietimo mokymo/studijų lygių programas besimokantys 18 metų ir vyresni Lietuvos gyventojai, tęsiantys mokymąsi po ne mažesnės nei dvejų metų pertraukos.

Pirmoje straipsnio dalyje teoriškai pagrindžiamos sąvokos – suaugystė ir besimokantis suaugusysis. Kitoje straipsnio dalyje atskleidžiama besimokančių suaugusiųjų: sociodemografinės charakteristikos (lytis, amžius, gimtoji kalba, šeimos statusas); ekonominis statusas ir pajamų dydis (pagrindinė veikla, ekonomikos sektorius, pajamos); edukacinės karjeros nuoseklumas (respondentų judėjimo švietimo lygmenimis kryptis, edukacinės karjeros pertraukos trukmė, „nubyrėjimo“ mastas).

Pagrindinės sąvokos: suaugystė, besimokantis suaugęs, sociodemografinės charakteristikos.

Įžanga

Sparčiai kintant gamybos technologijoms keičiasi darbo pobūdis ir reikalavimai darbo rinkos dalyviams. Žinios intelektualiam darbuotojui teikia galimybę rinktis ne tik darbovietę, bet ir veiklos sritį (Bell, 1973; Drucker, 1992). Sparčių permainų laikotarpiu žmonių įgytos žinios tampa vertingos tiek, kiek padeda gyventi sparčiai kintančioje visuomenėje (Jarvis, 1997). Žinias būtina nuolat atnaujinti. Tad mokymasis tampa nuolat besitęsiančiu procesu.

Europos Sąjungos Taryba Lisabonos deklaracijoje yra pažymėjusi, kad Europos Sąjunga siekia tapti labiausiai konkurencinga ir dinamiška, žiniomis grįsta ekonomika pasaulyje, kuri augtų, didindama darbo vietų skaičių bei gerintų socialinę sanglaudą (Lisabonos deklaracija, 2000). Mokymasis visą gyvenimą numatytas kaip pagrindas šioms nuostatomis įgyvendinti, o nuosekli, prieinama ir kokybiška

formaliojo, neformaliojo ir neformaliojo/savaiminio švietimo sistema apibūdinama kaip sėkmingo Europos šalių ekonominio augimo ir socialinio bei asmeninio piliečių tobulėjimo garantas. Atliepiančios Lisabonos deklaracijos tikslams tais pačiais metais buvo pateiktas svarstyti Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (2001), kaip priemonė, padedanti Europos šalyse įgyvendinti nuolatinio mokymosi strategiją instituciniu lygiu ir individualiai visose visuomeninio bei asmeninio gyvenimo srityse. Memorandume pabrėžiama, kad mokymasis visą gyvenimą nėra tik vienas iš švietimo ir mokymo aspektų, jis turi tapti svarbiausiu principu, dalyvaujant visame mokymosi kontekstų kontinuume. Tai suteikia daugiau mokymosi galimybių ir gali būti mokymo bei mokymosi metodų naujovių šaltinis. Memorandume apibrėžiami nauji pagrindiniai įgūdžiai, reikalingi siekiant aktyviai dalyvauti šiuolaikinės visuomenės gyvenime: skaitmeninis raštingumas, užsienio kalbos, visuomeniniai įgūdžiai (pasitikėjimas savimi, kryptingumas, nebijojimas rizikuoti). Šie įgūdžiai žmonėms tampa daug svarbesni nei anksčiau, nes iš žmonių tikimasi autonomiškesnio elgesio, savarankiškų sprendimų, didesnės atsakomybės. Svarbiausia, kad kiekvienas išmoktų mokytis, prisitaikyti prie pokyčių ir naudotis informacijos gausa. Siekdami išsiugdyti gebėjimą nuolat besikeičiančioje aplinkoje veiksmingai ir protingai naudotis žiniomis žmonės turi norėti bei sugebėti tapti aktyviais piliečiais. Nuolatinis švietimas bei mokymasis ir yra geriausias būdas priimti permainų iššūkius.

2006 m. priimtame ES Komisijos komunikate „Suaugusiųjų mokymasis: mokytis niekada nevėlu“ išryškinama, kad būtina padidinti bendrą suaugusiųjų mokymosi mastą bei lygį ir spręsti netolygaus dalyvavimo klausimą motyvuojant, skatinant, suteikiant galimybę ir paramą asmenims, mažiausiai linkusiems mokytis (formaliai, neformaliai ir savaime).

Kaip pažymima Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijoje (2008), Lietuvoje suaugusieji mokosi 63 bendrojo lavinimo mokyklose. Suaugusiųjų mokyklose ir mokymo centruose 2006–2007 mokslo metais mokėsi 12,3 tūkstančio asmenų, siekiančių pradinio, pagrindinio arba vidurinio išsimokslinimo. Tačiau asmenims, anksti praradusiems galimybę mokytis formaliojo švietimo sistemoje, problemiška įgyti kvalifikacijų ir jas tobulinti, todėl strategijoje pabrėžiama, jog būtina sudaryti „antrąją galimybę“ suaugusiems asmenims įgyti pradinį, pagrindinį, vidurinį išsimokslinimą, plėtoti bendrąsias kompetencijas ir didinti mokymosi visą gyvenimą paslaugų prieinamumą įvairioms visuomenės grupėms. Siekiant geresnio mokymosi visą gyvenimą paslaugų prieinamumo būtina žinoti, kokie suaugusieji ateina mokytis.

Įgyvendinant mokymosi visą gyvenimą nuostatas būtini nuoseklūs, motyvuoti politiniai sprendimai, kurie neišmanomi objektyviai neįvertinus suaugusiųjų švietimo situacijos šalyje. 2008 m. Lietuvoje buvo atliktas „Mokymosi visą gyvenimą kūrimas Europoje: švietimo institucijų indėlis“ (LLL2010)¹ tyrimas, kurio viena sudėtinių dalių buvo sociologinis tyrimas „Besimokantys suaugusieji Lietuvoje“.

Straipsnio tikslas – remiantis originalaus empirinio tyrimo duomenimis atskleisti, kokie suaugusieji Lietuvoje mokosi. Organizuojant ir vykdant suaugusiųjų mokymąsi itin svarbu žinoti besimokančių suaugusiųjų sociodemografines charakteristikas, nes tai sudaro prielaidas atsižvelgti į skirtingus jų poreikius ir atitinkamai tobulinti švietimo paslaugas, teikiamas šiems besimokantiems.

Tyrimo duomenys – tarptautinio projekto „Mokymosi visą gyvenimą kūrimas Europoje: švietimo institucijų indėlis“ (LLL2010) metu atlikto sociologinio tyrimo „Besimokantys suaugusieji Lietuvoje“ duomenys. Tyrime dalyvavo 994 pagal įvairias švietimo programas besimokantys suaugusieji, atitinkantys šiuos kriterijus: asmuo tyrimo metu mokosi formaliojo švietimo įstaigoje; tarp esamo mokymosi epizodo ir ankstesnio yra buvusi mažiausiai dviejų metų pertrauka; asmuo yra 18 metų ir vyresnis. Straipsnyje duomenys apie besimokančius suaugusiuosius pateikiami grupuojant juos pagal respondento studijų programos švietimo lygmenį (žr. 1 priedą).

Tyrimo metodai – mokslinės literatūros, dokumentų analizės, aprašomosios statistikos.

Straipsnis pradedamas teoriškai pagrindžiant tyrimo esmines sąvokas – suaugystė ir besimokantis suaugusysis. Antroje dalyje pristatomi empirinio tyrimo rezultatai, atskleidžiantys besimokančių suaugusiųjų sociodemografines charakteristikas.

1. Suaugystės samprata

Suaugystė – žmogaus gyvenimo periodas po jaunystės, apibūdinamas remiantis šešiomis pagrindinėmis charakteristikomis (Onuškin, Ogariov, 1995; Demetrio, 1997):

1. chronologinis amžius;
2. psichofiziologinė branda;
3. socialinė branda;

¹ Plačiau apie tarptautinį projektą žr.: projekto tinklapis „Towards a Lifelong Learning Society in Europe: The Contribution of the Education System“ - (LLL 2010) - <http://lll2010.tlu.ee/>.

4. pilietinis – teisinis veiklos gebėjimas;
5. ekonominis savarankiškumas;
6. dalyvavimas profesinėje veikloje.

P. Jarvio (1987) nuomone, „suaugusiojo“ sąvoka žymi socialinį statusą, o ne biologinį amžių, kadangi suaugystė yra tuomet, kai individai traktuojami kitų atsižvelgiant į jų socialinį subrendimą ir kai jie patys mano pasiekę šį statusą. T. Luckmannas (1967) mano, kad ankstesniais metais individai tapdavo nepriklausomi įgiję tiesioginės bendravimo su kitais asmenimis patirties. Ši nepriklausomybė susijusi su individualia sąmone. Taigi asmenybė yra formuojama, kaip integruota praeitis, dabartis ir ateitis esant socialiniam apibrėžimui ir moraliai svarbiai biografijai. P. Jarvis (1992) nurodo, kad asmenybė turi du pagrindinius komponentus: „self“ asmenybę ir fizinį kūną, kuriame ankstesnis yra. Taigi kiekviena nauja patirtis yra asmenybės interpretuojama ir turi reikšmę, duotą to, kas buvo integruota į reikšmę senos patirties, sukauptos atmintyje. Tai galutinis mąstymo arba žinių sistemos rezultatas, padedantis asmenybei suvokti realybę. A. Rogersas (1996) reikšmę „suaugęs“ sieja su asmens statusu – visuomenės pripažinimu, kai individas užbaigia parengiamąjį etapą ir gali būti laikomas visateisiu bendruomenės nariu.

R. J. Havighurstas (1952) suaugusį apibūdina kaip žmogų, gebantį įveikti tarpusavyje susijusius žmogaus raidos biologinius, psichologinius, kultūrinius bei visuomeninius uždavinius ir nurodo šiuos suaugusiojo raidos periodus:

1. jaunas suaugęs (18–30 m.);
2. vidutinio amžiaus suaugęs (30–55 m.);
3. brandaus amžiaus suaugęs (nuo 55 m.).

Kiekvienas laikotarpis susijęs su atitinkamų uždavinių sprendimu. Sėkmingai įvykdžius vienus uždavinius lengviau įveikiami ir kiti, neįvykdžius atitinkamo laikotarpio uždavinių, neišsprendžiami ir likusieji.

R. J. Havighurstas (1952) teigia, kad *jauno suaugusiojo uždaviniai*: pasirinkti vyrą (žmoną); išmokti gyventi su savo pasirinktuoju (pasirinktąja); kurti šeimą; auginti vaikus; išlaikyti namus; pasirinkti profesiją; prisiimti visuomeninę atsakomybę; susirasti sau tinkamą, kongenialią socialinę grupę.

Vidutinio amžiaus suaugusiojo uždaviniai: prisiimti suaugusiojo visuomeninę ir socialinę atsakomybę; susikurti atitinkamą ekonominį gyvenimo lygį ir jį palaikyti; padėti paaugliams vaikams tapti atsaikingais ir laimingais suaugusiais; plėsti suaugusiųjų laisvalaikio užsiėmimus; suvokti vykstančius fiziologinius pasikeitimus ir prie jų prisitaikyti; prisitaikyti prie senstančių tėvų.

Brandaus amžiaus suaugusiojo uždaviniai: prisitaikyti prie vis mažėjančio fizinio atsparumo, susitaikyti, kad sveikata vis menkės; prisitaikyti prie sumažėjusių pajamų išėjus į pensiją; susitaikyti su suvoktinio mirtimi; palaikyti santykius su tokio pat amžiaus žmonėmis; būti socialiniai aktyviam.

Nuo 18–30 m. suaugusieji gilinaisi į savo gyvenimą, domisi savivaizdžiu. Tai yra tiek eksperimentavimo periodas, tiek darbo ir šeimos sferų pastovumo siekimas. Laikotarpiu tarp 30–40 m. suaugusieji koncentruoja savo jėgas. Tai stabilumo ir kiek mažesnės savistabos periodas. Jo metu sumažėja nepasitikėjimas savimi, labai svarbiu tampa darbas, taip pat daug dėmesio skiriama vaikų auginimui. Dešimtmetis tarp 40–50 m. yra autoriteto pasireiškimo ir įsitvirtinimo laikotarpis. Suaugusieji aktyviai dalyvauja visuomeninėje ir pilietinėje veikloje. Tarp 50–60 m. suaugusieji išlaiko savo nuostatas ir tuo pat metu keičia vaidmenis. Dažnai tvirtinama, kad šiuo periodu suaugusieji yra daugiau pasyvūs ir pagarbūs. Jų elgsenoje daugiau vyrauja „mąstymas“ negu „veikimas“. 60–70 m. amžiaus suaugusieji gyvena ieškodami būdų kaip atsipalaiduoti. Tai dažnai yra laikotarpis, kai miršta draugai ir sumažėja socialiniai interesai. Nuo 70 m. yra dar didesnių išsiskyrimų laikotarpis. Sveiki tokio amžiaus žmonės sąlyginai yra patenkinti savimi ir savo gyvenimo pasiekimais, bet dažnai šis periodas apibūdinamas kaip blogos sveikatos, menkėjančio mąstymo ir didijančios priklausomybės nuo kitų laikotarpis (Černius, 2006).

V. Jakavičius (1985) ir L. Jovaiša (1996) pateikia šiuos suaugystės laikotarpio skirstymo etapus:

- I subrendimo amžius (22–35 metai);
- II subrendimo amžius (36–60 metų);
- pagyvenusio amžius laikotarpis (61–74 metai);
- senatvė (75–90 metų);
- ilgaamžiškumas (90 ir daugiau metų).

Pirmojo subrendimo amžiaus (ankstyvasis suaugusiųjų amžius) žmonėms iškyla šie uždaviniai: pasirengimas suaugusiojo gyvenimui, specialybės įgijimas, tinkamos darbo vietos suradimas, įsidarbinimas, buitinio gyvenimo susikūrimas, vedybos. Būdingas šio amžiaus tarpsnio veiklos bruožas – savarankiškumas, tiek dirbant, tiek mokantis. Savarankiškumo brandos rodiklis – pasirengimas imtis atsakomybės sprendžiant socialiai reikšmingus uždavinius.

Antrasis subrendimo (vidutinysis suaugusiojo) amžius pasižymi didele įžvalgos galia, racionalumu, profesionalumu, kuris pasiekia aukščiausią lygį, tačiau periodo pabaigoje silpnėja psichologinės ir psichinės funkcijos.

Pagyvenusiojo amžiaus (61–74 metai) laikotarpiu daugelis individų išeina į pensiją, o tai daugeliui sukelia neigiamas emocijas, išgyvenamas atmetimo, izoliuotumo jausmas, skatinantis senėjimą. Todėl, kaip pažymi L. Jovaiša (1996), šio amžiaus žmonėms, dar turintiems daug aspiracijų ir interesų, turėtų būti sudarytos sąlygos tenkinti savo dvasinius poreikius įvairiose švietimo ir kultūros institucijose.

D. K. Mroczekas, A. Spiro, P. W. Griffinas (2006) apie suaugusią kalba kaip apie judėjimą nuo veiklumo, kovos, orientacijos į išorinį pasaulį link prisitaikymo ir atitinkamos orientacijos į vidinį pasaulį. Trys suaugusiosios etapai: periodas išraiškos, išplėtimo ir ekstraversijos, autonomijos ir kompetencijos; tarpinis reorientacijos laikotarpis; trečias laikotarpis – kaitos nuo aktyvių link pasyvių santykių su aplinka esant didėjančiai introversijai.

C. Buhler (1972) nuomone, visi suaugę žmonės turi šiuos pagrindinius norus, kuriuos siekia įgyvendinti: nori save mėgti, sau patikti, matyti save mėgstamą, vertą meilės; taikosi prie kitų, jam svarbu žinoti, kad yra mėgstamas, pripažintas. Šie siekimai nulemia santykius su kitais ir taip atkreipiamas žmonių dėmesys. Taip pat jie nori kūrybiškai augti, tobulėti. Suaugusiajam svarbu būti kompetetingam, produktyviam, pasitikėti savimi, pajusti savo vertę.

D. Levinsono (1978) tyrimų sudaryti žmogaus raidos laikotarpiai suvokiami atsižvelgiant į jo pateiktą pagrindinę sąvoką – gyvenimo struktūrą, kuri yra asmens ir sociokultūrinio pasaulio produktas ir kurią suaugęs žmogus savo apsisprendimais sudaro, stiprina, papildo arba keičia. D. Levinsono nuomone, suaugusiojo žmogaus raida yra „gyvenimo struktūros evoliucija suaugusiojo gyvenime“ (Levinson, 1978, p. 42). Gyvenimo struktūrą sudaro: asmens „aš“: esminis struktūros elementas; sociokultūrinis pasaulis, kuriame yra asmuo ir kuriame reiškiasi asmens „aš“, t. y. visuomenė, tauta, šeima; paties asmens buvimas ir veikla tame pasaulyje, jo vaidmenys ir santykiai su kitais (šeimoje, darbo vietoje, visuomeniniame gyvenime).

E. H. Eriksonas (2004) mano, kad asmenybės identiškas formuojasi išgyvenant psichosocialines raidos krizes. Šios krizės lemia asmenybės tobulėjimą arba regresavimą, asmenybės vientisumą jos didina arba mažina. Esminė E. H. Eriksono prielaida, kad žmogus nuolat privestas įsisąmoninti vis platesnę socialinę bendruomenę ir su ja sąveikauti. Taip sąveikaudami iš pradžių vaikai, o vėliau suaugę formuoja „sveiką“ savo asmenybę, kurią apibūdina gebėjimas įvaldyti aplinką, darni veikla ir sugebėjimas tiksliai suvokti save bei pasaulį.

R. A. Dahlas (1994) pažymi, kad suaugę žmonės yra metafiziškai laisvi arba turi laisvą valią, kurios dėka gali pasirinkti, kaip elgtis, ir sugeba bendrauti. Individas yra atsakingas už savo veiksmus, o atsakomybė tai žinojimas, ką reikia daryti, o tam būtina žinių, apmąstyti motyvus ir numatyti rezultatus. R. W. K. Patersono (1979) nuomone, suaugusiosios yra asmens statusas, apimantis tam tikras atitinkamo amžiaus atsakomybes. Jo tvirtinimu, žmonės mano esantys suaugę, nes toks jų amžius, bet nebūtinai jie yra subrendę. M. Knowlesas (1970) teigia priešingai, kad pagrindas traktuoti žmones, kaip suaugusius, yra jų elgesys kaip suaugusiųjų, ir kad jie suvokia save esant suaugusiais, nepriklausomais bei brandžiais.

Apibendrinant galima teigti, kad nežiūrint skirtingų teorinių požiūrių į suaugusią pagrindinės jos charakteristikos yra: chronologinis amžius, socialinė branda ir visuomeninis aktyvumas.

2. Besimokantis suaugusysis

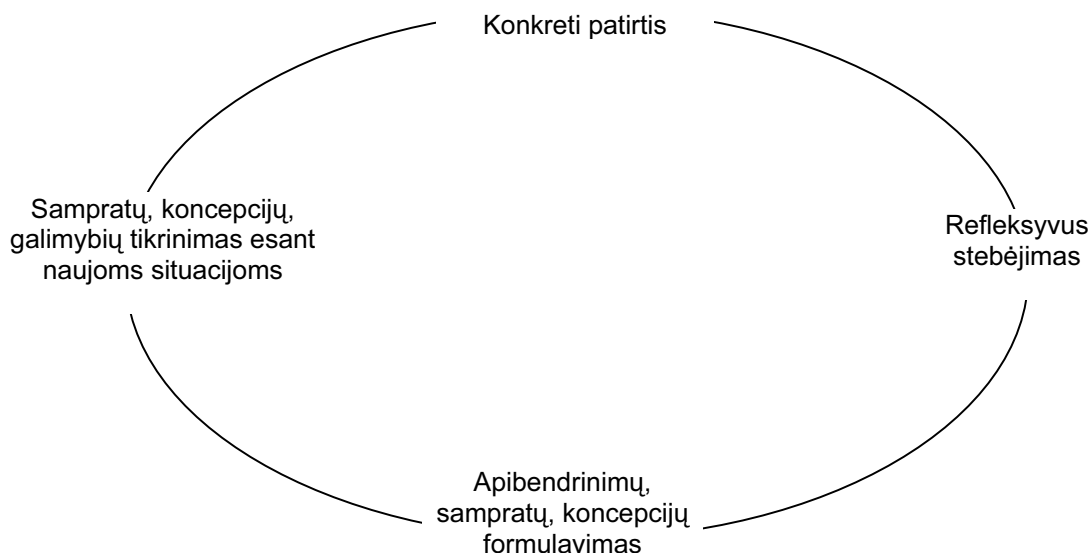
Žmogaus raidos problemomis ypač susidomėta pastaruosius 25–30 metų. Į žmogų, atskirą individą, o ne į valstybę, tautą arba klasę yra nukreipta individualizacijos koncepcija (Korsgard, 2000), kurioje svarbiausias – individas, jo asmeninės galimybės ir poreikiai. Kiekvieno teisė turėti savo tikslus ir uždavinius vis dažniau suvokiama kaip principas, formuojantis švietimo politiką. Individas vis garsiau skelbia visuomenei apie savo egzistavimą. Asmeninė raida ir asmenybei naudingas švietimas tampa svarbiu suaugusiųjų švietimo uždaviniu.

Socialinės aplinkos, socialinių santykių svarbą suaugusiųjų mokymuisi pabrėžia B. F. Skinneris (1968), A. Bandura (1977), L. S. Vygotsky (1978), kurie sociokultūrinėje teorijoje skiria kompleksines žmogaus transformacijas, vykstančias tik pačiam asmeniui aktyviai dalyvaujant, nes tai ir užtikrina asmenybės tobulėjimą. Mokymasis vyksta perimant kultūrą, tai būtų neįmanoma be aktyvaus besimokančiojo dalyvavimo.

G. Fischeris, E. Scharffas (1998) nurodo skirtumą tarp industrinės visuomenės nuomonės apie mokymąsi, kaip atskirą gyvenimo etapą, ir šiuolaikinės sampratos apie mokymąsi, kai jis tampa viena iš sudedamųjų gyvenimo dalių. J. Peterso (1998) nuomone papildo suaugusiųjų mokymosi sampratą. Jis mano, kad: mokymasis tai pagrindinė gyvenimo funkcija; greitas mokymo turinio, metodų, informacijos perdavimo priemonių keitimas suteikia galimybę greičiau prisitaikyti prie kintančių gyvenimo ir darbo sąlygų; patirtimi grįstas mokymasis yra būtinas, o neformalusis mokymasis suvokiamas kaip paties asmens vadovaujamas mokymasis, už kurį atsakingas pats besimokantysis; mokymusi siekiama

socialinės reformos tikslų: jis gali padėti pagerinti socialinę ir ekonominę žmogaus padėtį, padėti išspręsti bedarbybę, socialinės nelygybės ir kitas visuomenės problemas.

D. A. Kolbas ir R. Fry (1975) skiria keturis svarbiausius suaugusiųjų mokymosi elementus (1 pav.): konkrečią patirtį; refleksyvų stebėjimą; apibendrinimą, sampratų, koncepcijų formulavimą; aktyvų taikymą. Tai reiškia, kad norint mokytis efektyviai svarbu atvirai ir visiškai pasinerti į veiklą, neturėti išankstinių nuostatų apie būsimas naujas patirtis; sugebėti apmąstyti ir stebėti savo patirtį; gebėti kurti sampratas ir apibendrinimus; mokėti praktiškai taikyti naujai sukurtas teorijas, apibendrinimus bei gebėti naudotis jomis esant naujoms situacijoms.



1 pav. Suaugusiųjų mokymosi modelis (pagal D. A. Kolb, 1975)

S. Brookfieldo (1986), P. Jarvio (1996) ir P. Freire (2000) nuomone, suaugusiųjų žmonių noras savarankiškai mokytis akivaizdžiai pasireiškia tada, kai procesas ir refleksija susilieja ieškant prasmės. Tikroji refleksija skatina veikti, o veiksmai bus tikroji praktika tik kritiškai apmąščius jų padarinius.

Žmonės mokosi esant įvairioms situacijoms. Dauguma tų situacijų nėra tradiciškai švietėjiškos. Kadangi žinios keičiasi labai greitai, mokymasis tampa individualizuotas ir fragmentiškas. Greita žinių kaita keičia ir pačių žinių sampratą – nuo kažko, kas yra tikra ir teisinga, į tai, kas nuolat kinta bei yra sąlygiška. Tai reiškia, kad besikeičiančios visuomenės pagrindu tampa eksperimentavimas, skatinantis nuolatinę žmonių situacijos refleksiją ir turimų žinių panaudojimą įveikiant sunkumus. Refleksyvumą P. Jarvis (1997) nurodo kaip modernumo bruožą. Refleksija – tai atsigręžimas į savo praeitį, savęs apmąstymas: koks buvau (retrospekcija), koks esu (introspekcija), koks galėčiau būti (anticipacija); tai – žmonijos patirties praturtinimas naujomis žiniomis. Refleksija padeda ne tik suvokti save, savo ryšius su aplinka bei pasauliu, bet ir juos valdyti, reguliuoti arba keisti (Jovaiša, 1996).

Apibendrinant galima teigti, kad kuo daugiau žmonės mokosi, tuo daugiau patirties įgyja. Mokydamasis žmogus pozityviai keičiasi, todėl mokymasis tampa socialiniu procesu, padedančiu sudaryti sąlygas toliau mokytis.

3. Besimokančių suaugusiųjų sociodemografinės charakteristikos

Tarptautinio projekto „Mokymosi visą gyvenimą kūrimas Europoje: švietimo institucijų indėlis“ (LLL2010) metu vykdytame sociologiniame tyrime „Besimokantys suaugusieji Lietuvoje“ dalyvavo 994 besimokantys suaugusieji¹, iš jų 67 proc. sudarė moterys, 33 proc. – vyrai.

¹ Pagal empiriniame tyrime taikomą besimokančių suaugusiųjų apibrėžimą, tai asmenys, atitinkantys šiuos kriterijus: suaugusiųjų/amžiaus kriterijus – 18 metų ir vyresni; besimokančiojo vaidmuo – tyrimo metu asmuo mokosi formaliojo švietimo įstaigoje; edukacinės karjeros nutraukimo patirtis – tarp dabartinio mokymosi epizodo ir ankstesnio yra buvusi mažiausiai dvejų metų pertrauka.

Lytis. Nustatytos skirtingos besimokančiųjų vyrų ir moterų proporcijos. Žemesniųjų studijų pakopų besimokančių vyrų ir moterų buvo apylygiai, o tarp aukštesniųjų pakopų besimokančiųjų buvo daugiau moterų (2 priedo A dalis). ISCED 1–2 ir 3 švietimo lygmens¹ buvo 56 proc. besimokančių moterų ir 44 proc. vyrų. Tuo tarpu ISCED 4 švietimo lygmens besimokančių moterų buvo 85 proc. ir tik 15 proc. vyrų. Aukščiausiosios pakopos – ISCED 5–6 švietimo lygmens – buvo 67 proc. besimokančių moterų, o vyrų 33 proc.

Amžius. Besimokančiųjų suaugusiųjų amžiaus sklaida kiek varijavo priklausomai nuo jų pasiskirstymo pagal švietimo lygius (2 priedo B dalis). Absoliuti dauguma žemesniojo švietimo sistemos lygmens besimokančiųjų asmenų priklausė dviems palyginti jaunoms gimimo kohortoms: 1970–1979 ir 1980–1989 m. (ISCED 1–2 švietimo lygmuo – 95 proc. ir ISCED 3 švietimo lygmuo – 99 proc.). ISCED 4 švietimo lygmens besimokančiųjų amžiaus sklaida buvo pati plačiausia – pakankamai proporcingai atstovautos keturių dešimtmečių gimimo kohortos (1950–1989 metų). Tarp aukščiausio ISCED švietimo lygmens (5–6) besimokančiųjų asmenų daugiausiai buvo gimusiųjų 1960–1989 metais (tokie asmenys sudarė 93 proc. šio lygmens studentų).

Pagrindinė/motinos kalba. Devynių iš dešimties žemiausiųjų ISCED (1–2) ir aukščiausiųjų ISCED (5–6) švietimo lygmenų besimokančiųjų suaugusiųjų pagrindinė kalba yra lietuvių (atitinkamai 90 ir 88 proc., 2 priedo C dalis). ISCED 3 ir 4 lygmens studijų programų studentų, kurių pagrindinė kalba yra lietuvių, nuošimtis yra kiek mažesnis (atitinkamai 77 ir 83 proc.). Besimokančiųjų kitakalbių pagrindinė kalba yra daugiausiai rusų kalba (ISCED 3 lygmens – 16 proc. ir 4 lygmens – 12 proc.).

Šeiminių statusas. Žemesniųjų ISCED švietimo pakopų (1–2) suaugę besimokantys dažniausiai yra nevedę/netekėjusios (52 proc.), tačiau daugiau nei trečdalis jų (37 proc.) jau yra sukūrę šeimą (2 priedo D dalis). Kiekvienos aukštesnės švietimo pakopos besimokančiųjų suaugusiųjų sudėtis, atsižvelgiant į šeiminių statusą, kinta. ISCED 3 švietimo lygmens studijuojančių nevedusių/netekėjusių 38 proc., o susituokusių 49 proc. Tuo tarpu beveik du trečdaliai aukštesniųjų ISCED švietimo lygmenų (4 ir 5–6) studijuojančių suaugusiųjų yra susituokę (atitinkamai 60 ir 64 proc.). Nevedę/netekėjusios tarp šių švietimo lygmenų studijuojančių sudaro apie penktadalį (atitinkamai 22 ir 23 proc.). Skirtingo švietimo lygmens studijų programų besimokantys suaugusieji išsituokę/išsituokusios sudaro nuo dešimtdalio (10 proc., ISCED 1–2 lygmuo) iki šeštadalio (16 proc., ISCED 4 lygmuo).

4. Besimokančiųjų suaugusiųjų ekonominis statusas ir pajamos

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad besimokantis suaugęs asmuo yra gana specifinis švietimo sistemos klientas, nes dažniausiai jam tenka mokytis, rūpintis šeima (sutuoktinio, tėvo, motinos funkcijos) ir dirbti. Daugiau nei pusė apklaustųjų (53 proc.) dirbo ir mokėsi, kas penktas (21 proc.) buvo bedarbis ir tik 16 proc. besimokančiųjų suaugusiųjų, tikriausiai būdami išlaikomi, galėjo vadinti save tiesiog studentais.

Beveik pusės (47 proc.) ISCED 1–2 švietimo lygmens studijų programų besimokančiųjų suaugusiųjų pagrindinė veikla buvo apmokamas darbas, 15 proc. priskyrė save bedarbių kategorijai, dar kitų 15 proc. pagrindinė veikla buvo mokymasis, vadinasi, jie priskyrė save „studento“ kategorijai (2 priedo E dalis). Du iš trijų (64 proc.) ISCED 3 švietimo lygmens besimokančiųjų buvo dirbantys, kas dešimtas (11 proc.) – bedarbis, taip pat kas dešimtas (10 proc.) – studentas. Atsižvelgiant į pagrindinę veiklą išsiskyrė ISCED 4 švietimo lygmens besimokantys suaugusieji: pusė jų (50 proc.) neturėjo darbo, beveik kas trečiam (29 proc.) mokymasis buvo pagrindinis užsiėmimas ir tik kas aštuntas (12 proc.) turėjo darbą. Daugiausia dirbančiųjų buvo aukščiausios pakopos (ISCED 5–6 švietimo lygmuo) studijų suaugusiųjų. Absoliuti jų dauguma dirbo (85 proc.), ir tik kas dešimto (9 proc.) pagrindinė veikla tyrimo metu buvo mokymasis („studento“ kategorija) (2 priedo E dalis).

Absoliuti dauguma kiekvienos studijų pakopos dirbančių ir besimokančiųjų suaugusiųjų buvo samdomi darbuotojai (ISCED 1–2 švietimo lygmens – 79 proc., ISCED 3 švietimo lygmens – 85 proc., ISCED 4 švietimo lygmens – 86 proc. ir ISCED 5–6 švietimo lygmens – 93 proc.). Tik žemiausio švietimo lygmens studijų programų besimokančiųjų buvo kiek daugiau savarankiškai dirbančių, turinčių samdomų darbuotojų ir savarankiškai dirbančių, neturinčių samdomų darbuotojų: ISCED 1–2 švietimo lygmens atitinkamai 5 ir 11 proc.; ISCED 3 švietimo lygmens atitinkamai 8 ir 7 proc.

Didžiausia dalis ISCED 1–2 švietimo lygmens besimokančiųjų suaugusiųjų dirbo statybų sektoriuje (t. y. ketvirtadalio – 24 proc.), kas šeštas – septintas (po 14–17 proc.) – gamybos, didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių remonto bei bendruomenės, socialinių ir asmeninių paslaugų sektoriuose.

¹ Čia ir toliau tekste taikoma LLL2010 projekte priimta švietimo lygmenų klasifikacija, besiremianti Tarptautine standartizuota švietimo klasifikacija ISCED 1997 ir yra sugretinama su Lietuvos švietimo klasifikacija (žr. 1 priedą).

Daugiausiai ISCED 3 švietimo lygmens besimokančių suaugusiųjų dirbo gamyboje (beveik trečdalis – 29 proc.). Penktadalis (19 proc.) šios studijų pakopos besimokančių dirbo didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių remonto, o kas septintas (14 proc.) – statybų sektoriuje. Daugiausiai ISCED 4 švietimo lygmens besimokančių dirbo sveikatos apsaugos ir socialinio darbo sektoriuje (24 proc.). Po 18 proc. besimokančių suaugusiųjų dirbo didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių remonto bei švietimo sektoriuose. Kas septintas jų (15 proc.) dirbo gamybos sektoriuje, kas aštuntas (12 proc.) – bendruomenės, socialinių ir asmeninių paslaugų sektoriuje. Aukščiausio švietimo lygmens (ISCED 5–6) studijų programos studijuojantieji dažniausiai dirbdavo švietimo sektoriuje (36 proc.), po dešimtadalį jų dirbo statybose (9 proc.) bei didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių remonto (10 proc.) sektoriuose.

Atlikus tyrimą buvo galima įsitikinti, jog į klausimą apie respondentų pajamas Lietuvoje vis dar reaguojama labai jautriai. Nors tyrimo anketa buvo anoniminė, vos ne kas penktas tyrime dalyvavusių besimokančių suaugusiųjų (19 proc.) vengė atsakyti į klausimą apie asmenines mėnesines pajamas. Vadinas, analizuoti, kokios dalyvavusių respondentų pajamos, galima remiantis tikrai 4/5 tyrimo dalyvių duomenimis. Apibendrinant juos galima konstatuoti, kad yra statistiškai reikšmingi skirtingo švietimo lygmens studijų programų besimokančių suaugusiųjų pajamų skirtumai (2 priedo F dalis). ISCED 1–2 ir 4 lygmens studijų programų besimokančių suaugusiųjų mažiausios pajamos (dauguma šių respondentų patenka į pirmą ir antrą pajamų kvintilį). Tuo tarpu ISCED 3 lygmens mokymo/studijų programų besimokančių pajamos pakankamai skiriasi: ketvirtadalis jų priskirtini prie pirmojo – žemiausio pajamų kvintilio, ketvirtadalis – prie viduriniojo kvintilio ir dar ketvirtadalis – prie penktojo – aukščiausio pajamų kvintilio. Tačiau tarp aukščiausio ISCED lygmens studijų programų besimokančiųjų daugiau pasiturinčių asmenų – priklausančių ketvirtajam arba penktajam pajamų kvintiliui (2 priedo F dalis).

5. Besimokančių suaugusiųjų edukacinės karjeros nuoseklumas

Atlikus tyrimą paaiškėjo, jog ne visų besimokančiųjų edukacinė karjera nuosekliai kilo. Galima konstatuoti, kad absoliuti dauguma besimokančių suaugusiųjų tyrimo metu buvo aukštesnio nei prieš mokymosi pertrauką švietimo lygmens studijų programos studijuojantieji (2 priedo G dalis). Tačiau daugelio aukštesnio lygmens studijų programų studijuojančiųjų respondentų iki tol įgytas išsimokslinimas buvo toks pat, kokio jie siekė tyrimo metu. Vadinas, jie siekė naujos specialybės, tačiau jų išsimokslinimo statusas pabaigus studijas išliks toks pat, kaip ir buvo prieš pradėdant šias studijas. Vos ne kas ketvirtas (23 proc.) ISCED 4 lygmens studijų programų besimokantis respondentas jau turėjo šios pakopos išsimokslinimą. O ISCED 5–6 lygmens studijų programų besimokančių asmenų, turinčių tos pačios pakopos išsimokslinimą, buvo dar daugiau – beveik trečdalis (31 proc.).

Atlikus tyrimą nustatyta keletas atvejų, kai asmens anksčiau įgytas diplomus buvo aukštesnio švietimo lygmens nei studijų programa, kurioje dabar mokomasi (tai 5 proc. ISCED 4 lygmens studijų programų besimokančiųjų, turinčių ISCED 5–6 lygmens diplomus (2 priedo G dalis)). ISCED 4 švietimo lygmens specifika, ir tai, jog daugelis šio lygmens besimokančių suaugusiųjų yra bedarbiai, leidžia daryti prielaidą, kad šių asmenų, anksčiau įgijusių aukšto švietimo lygmens diplomus, profesijos darbo rinkoje tapo nepaklausios. Todėl jiems vėl tenka sugrįžti į švietimo sistemą ir persikvalifikuoti. Šiuos savo poreikius jie gali patenkinti tapę ir žemesnio lygmens – ISCED 4 – studijų programos studijuojančiais.

Analizuojant besimokančių suaugusiųjų edukacinės karjeros pertraukos trukmę, galima aiškiai pastebėti, kad permainų laikotarpis turėjo didelį poveikį jų edukacinei elgsenai (2 priedo H dalis). Dauguma po pertraukos grįžę į švietimo sistemos žemesnio lygmens mokymosi/studijų programas mokymąsi buvo nutraukę būtent 1990–1999 m. (ISCED 1–2 lygmens programų besimokančių – 46 proc., ISCED 3 lygmens programų – 57 proc.), t. y. kardinaliausių socioekonominių permainų laikotarpiu. Panašų, nors ir ne tokį ryškų permainų laikotarpio poveikį dabar patyrė aukščiausio švietimo lygmens studijų programų studijuojantys asmenys – kas trečias (35 proc.) ISCED 5–6 lygmens programų besimokančių 1990–1999 m. buvo nutraukęs savo edukacinę karjerą. Tačiau aukštesnio švietimo lygmens studijų programų besimokantys atnaujino studijas po gana ilgos pertraukos: 50 proc. ISCED 4 lygmens studijų programos studijuojančiųjų buvo nutraukę mokslus dar sovietiniais laikais (iki 1989 m.). ISCED 5–6 lygmens studijų programose asmenys, atnaujinę mokslus po ilgos pertraukos, sudarė beveik trečdalį (30 proc.).

Tyrimo duomenys leidžia teigti, kad nemaža dalis atnaujinusių edukacinę karjerą po tam tikro laiko (mažiausiai po dvejų metų pertraukos) asmenų buvo kadaise negavę siekto diplomo. Vidutiniškai kas penktas (19 proc.) tyrimo dalyvis nebuvo užbaigęs ankstesnio mokymosi epizodo, t. y. buvo „iškrikęs“ iš švietimo sistemos (2 priedo I dalis). Asmenų, kadaise pradėjusių bet nebaigusių tam tikro lygmens studijų, proporcija didėja kiekvienoje aukštesnio švietimo lygmens programos besimokančių su-

augusiųjų grupėje. Po 14 proc. ISCED 1–2 ir 3 švietimo lygmens besimokančių suaugusiųjų jau anksčiau buvo pradėję šias studijas, bet jų nebaigė. ISCED 4 švietimo lygmens tokių suaugusiųjų buvo penktadalis (21 proc. visų šioje grupėje besimokančiųjų), o ISCED 5–6 švietimo lygmens – ketvirtadalis (24 proc.) (2 priedo I dalis).

Išvados

1. Pagrindinės suaugusiųjų charakteristikos: chronologinis amžius, socialinė branda ir visuomeninis aktyvumas.

2. Kuo daugiau suaugusieji mokosi, tuo daugiau patirties įgyja. Mokydamasis žmogus pozityviai keičiasi, todėl mokymasis tampa socialiniu procesu, padedančiu sudaryti sąlygas toliau mokytis.

3. Besimokančių suaugusiųjų sociodemografinių charakteristikų analizė parodė, kad moterys dažniau nei vyrai po tam tikros pertraukos tęsia mokymąsi. Besimokančių suaugusiųjų amžius įvairuoja priklausomai nuo švietimo lygmens: sąlyginai daugiau vyresnio amžiaus asmenų, aukštesnio lygmens (ISCED 4 ir 5–6) studijų programų besimokančių. Besimokančių suaugusiųjų sudėtis atsižvelgiant į jų gimtąją kalbą yra gana homogeniška – priklausomai nuo švietimo lygmens lietuvių kalba yra gimtoji 77–90 proc. besimokančių suaugusiųjų.

4. Tyrimo duomenys parodė, kad besimokančiam suaugusiajam dažnai tenka derinti kelis socialinius vaidmenis: besimokančiojo, sutuoktinio, motinos/tėvo, dirbančiojo. Vis daugiau kiekvieno aukštesnio švietimo lygmens besimokančiųjų mokslus derino su darbu. Besimokančių suaugusiųjų pajamos skiriasi. Žemesnio lygmens (ISCED 1–2) studijų programų besimokančių pajamos mažesnės (1–2 pajamų kvintilis), o aukštesnio lygmens studijų programų (ISCED 5–6) besimokančių asmenų – didesnės (4–5 pajamų kvintilis).

5. Išanalizavus respondentų edukacinės karjeros ypatumus įvertintos besimokančių suaugusiųjų judėjimo švietimo pakopomis kryptys bei judėjimo fragmentacija. Visos teoriškai įmanomos judėjimo kryptys buvo nustatytos praktiškai, tai: progresuojanti, stagnuojanti, regresuojanti. Nors absoliuti dauguma besimokančių suaugusiųjų tyrimo metu buvo aukštesnio nei prieš mokymosi pertrauką švietimo lygmens studijų programos studijuojantieji, tarp aukštesnio lygmens studijų programų studijuojančiųjų (23 proc. ISCED 4 lygmens ir 31 proc. ISCED 5–6 lygmens) dažniau pasitaikė respondentų, siekusių įgyti tokį patį išsimokslinimą, kokį jau buvo įgiję. Be to, buvo nustatyta, kad 5 proc. suaugusiųjų, ISCED 4 lygmens studijų programų besimokančiųjų, buvo žemesnio lygmens studijų programų besimokantieji, turėdami aukštesnio lygmens diplomus.

6. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad 40 proc. besimokančių suaugusiųjų vienaip ar kitaip (užbaigtos/nebaigtos studijos) buvo nutraukę savo edukacinę karjerą būtent XX a. paskutiniajame dešimtmetyje, t. y. gyventojams ir šaliai sunkiu permainingu laikotarpiu. Ypač tai pasakytina apie žemesnio lygmens mokymo/studijų programų besimokančiuosius. Tarp aukštesnio švietimo lygmens studijų programų besimokančių nemažai suaugusiųjų, kurie mokslus buvo baigę sovietiniais laikais (iki 1989 m.), t. y. jie į švietimo sistemą sugrįžo po reikšmingos pertraukos, sukaukę didelę gyvenimo patirtį (ISCED 4 lygmens tokių buvo 50 proc. – kas antras, ISCED 5–6 lygmens – 30 proc. – beveik trečdalis).

7. Išanalizavus besimokančių suaugusiųjų edukacinę karjerą paaiškėjo, jog vidutiniškai kas penktas (19 proc.) jų nebuvo užbaigęs ankstesnio mokymosi periodo, t. y. negavęs mokslo baigimo diplomo. Tarp aukštesnio švietimo lygmens studijų programų studijuojančiųjų tokių asmenų buvo dar daugiau. Suaugusiųjų, ISCED 1–2 ir 3 švietimo lygmens besimokančiųjų, pradėjusių šias studijas anksčiau, bet jų nebaigusiu, buvo po 14 proc. kiekvieno minėto švietimo lygmens. ISCED 4 švietimo lygmens besimokantys suaugusieji, anksčiau nebaigę mokslų, sudarė penktadalį (21 proc. visų šios grupės besimokančiųjų), o ISCED 5–6 švietimo lygmens – ketvirtadalį (24 proc.).

Literatūra

1. Bandura, A. Social Learning theory. Englewood Cliffe. New York: Prentice Hall, 1977.
2. Bell, D. Post-Industrialism and Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting. W.C., 1973.
3. Brookfield, S. Understanding and Facilitating Adult Learning. San-Francisco: Jossey – Bass Publishers, Inc., 1986.
4. Buhler, C. Introduction to Humanistic Psychology. Belmont, California: Wadsworth Publishing Co., Inc, 1972.
5. Černius, V. J. Žmogaus vystymosi kelias: nuo vaikystės iki brandos. Kaunas: Pasaulio lietuvių centras, 2006.
6. Dahl, R. A. Demokratija ir jos kritika. Amžius, 1994.
7. Demetrio, D. L'eta Adulta. Teorie dell'identita' e pedagogie dello sviluppo. Roma: La Nuova Italia Scientifica, 1997.
8. Drucker, P. Managing the Future. New York: Dutton, 1992
9. Erikson, E. H. Vaikystė ir visuomenė. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2004.

10. Europos Bendrijų Komisijos komunikatas „Suaugusiųjų mokymasis: mokytis niekada nevėlu“. Briuselis, KOM. 614, 2006.
11. Fischer, G.; Scharff, E. Learning Technologies in Support of Self – Directed Learning., jime.open ac. Uk, Nr. 4, 1998.
12. Freire, P. Kritinės sąmonės ugdymas. Vilnius: Tyto Alba, 2000.
13. Havighurst, R. J. Development Tasks and Education. New York: McKay, 1952.
14. Jakavičius, V. Kultūrinio švietimo pedagogikos bendrieji pagrindai. Vilnius, 1985.
15. Jarvis, P. Paradoxes of Learning, Jossey – Bass Publishers. San Francisko, 1992.
16. Jarvis, P. Besimokanti visuomenė – šiuolaikinio pasaulio reiškinys. *Mokykla*. 1997, p. 1–2.
17. Jarvis, P. The Public Recognition of Lifetime Learning. *LiniE* Nr. 1, 1996.
18. Jovaiša, L. Edukologijos įvadas. Kaunas: KTU, 1996.
19. Knowles, M. The Modern Practice of Adult education: From Pedagogy to Andragogy. Chicago: Follet Publishing Company, 1970.
20. Kolb, D. A.; Fry, R. Towards an Applied Theory of Experiential Learning / Theories of Group Processes / ed Cooper C. L. – John Wiley & Sons, 1975.
21. Korsgard, O. Борьба за просвещение. – RNISiNP – Русское издание, 2000 (The fight for the education).
22. Lietuvos Respublikos švietimo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos ir jos įgyvendinimo veiksmų plano tvirtinimo pakeitimo. Valstybės žinios, 2008, Nr. 122-4647.
23. Levinson, D. J. The Seasons of a Man's Life. New York: A. Knopf, 1978.
24. Lisbon. European Council 23 and 24 March 2000. Presidency Conclusion, 2000.
25. Lorenzetto, A. Dal profondo Sud, storia di un'idea. Roma: Edizioni studium, 1994.
26. Luckmann, T. The Invisible Religion. London: Collier – Macmillan, 1967.
27. Mokymosi visą gyvenimą memorandumas. Vilnius: LSŠA, 2001.
28. Mroczek, D. K.; Spiro, III A.; Griffin, P. W. Personality and aging. – J.E. Birren and K.W. Schaie (eds). Handbook of Psychology of Aging. 6th ed. Burlington: Elsevier Inc, 2006.
29. Онушкин, В. Г.; Огарев, Е. И. Образование взрослых. Междисциплинарный словарь терминологии. СПб. Воронеж: ИОБ РАО, 1995 (Adult Education: Interdisciplinary Dictionary of Terminology).
30. Paterson, R. W. K. Values, Education and the Adult. London: Routledge and Kegan Paul, 1979.
31. Peters, J. Delivering Quality Staff Development: A Handbook for Trainers. Teaching Research. Monmouth, OR, 1998.
32. Rogers, A. Teaching Adults. – Buckingham – Philadelphia: Open University Press, 1996.
33. Skinner, B. F. The Technology of Teaching. New York: Apleaton, 1968.
34. Švietimas 2007 m. Statistikos departamentas, Vilnius, 2008.
35. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1978.

1 priedas. **Besimokančių suaugusiųjų tyrimo duomenų grupavimas ir atitikimas Lietuvos ir tarptautinei švietimo klasifikacijoms**

<i>Lietuvos švietimo klasifikacija¹</i>	<i>Tarptautinė standartizuota švietimo klasifikacija ISCED 1997²</i>	<i>LLL2010 projekte taikoma švietimo klasifikacija</i>
0 LYGMUO. Ikimokyklinis ugdymas (ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programos).	0 LYGMUO. Ikipradinis mokymas.	Netiriamas.
1 LYGMUO. Pradinis mokymas (pradinio ugdymo programos).	1 LYGMUO. Pradinis mokymas Pirmoji pagrindinio mokymo pakopa.	1–2 ISCED. Pradinis mokymas. Pirmoji pagrindinio mokymo pakopa. Žemesnysis vidurinis mokymas.
2 LYGMUO. Pagrindinis mokymas (pagrindinio ir alternatyvaus ugdymo programos, pagrindinio profesinio mokymo 1-osios pakopos programos).	2 LYGMUO. Žemesnysis vidurinis mokymas Antroji pagrindinio mokymo pakopa.	Antroji pagrindinio mokymo pakopa.
3 LYGMUO. Vidurinis mokymas (vidurinio ugdymo ir gimnazijos programos, pagrindinio profesinio mokymo 2-osios ir 3-osios pakopos programos).	3 LYGMUO. Vidurinis (aukštesnysis) mokymas.	3 ISCED. Vidurinis (aukštesnysis) mokymas.
4 LYGMUO. Aukštesniojo ir aukštojo išsimokslinimo nesuteikiantis pavidurinis mokymas (pagrindinio	4 LYGMUO. Aukštojo mokslo laipsnio nesuteikiantis mokymas, baigus vidurinį mokymą.	4 ISCED. Aukštojo mokslo laipsnio nesuteikiantis mo-

¹ Švietimas, 2008, p. 8.

² Švietimas, 2008, p. 8.

<i>Lietuvos švietimo klasifikacija¹</i>	<i>Tarptautinė standartizuota švietimo klasifikacija ISCED 1997²</i>	<i>LLL2010 projekte taikoma švietimo klasifikacija</i>
profesinio mokymo 4-osios pakopos programos).		kymas, baigus vidurinį mokymą.
5 LYGMUO. Aukštesnysis mokslas (aukštesniųjų studijų programos).	5 LYGMUO. Pirmoji aukštojo mokslo pakopa (kai nesuteikiama aukštesnio lygio mokslinė kvalifikacija).	5–6 ISCED. Pirmoji aukštojo mokslo pakopa (kai nesuteikiama aukštesnio lygio mokslinė kvalifikacija). Antroji aukštojo mokslo pakopa (kai suteikiama aukštesnio lygio mokslinė kvalifikacija).
6 LYGMUO. Aukštasis mokslas (universitetinės pagrindinių profesinių studijų programos, bakalauro studijų programos, magistrantūros studijų programos, specialiųjų profesinių studijų programos, vientisųjų studijų programos, rezidentūros studijų programos, neuniversitetinių aukštųjų studijų programos).		
7 LYGMUO. Doktorantūra (doktorantūros ir meno aspirantūros studijos).	6 LYGMUO. Antroji aukštojo mokslo pakopa (kai suteikiama aukštesnio lygio mokslinė kvalifikacija.)	

2 priedas. **Besimokančių suaugusiųjų sociodemografinės charakteristikos**

	<i>Švietimo lygmenys (pagal ISCED 1997)¹</i>								<i>Iš viso</i>	
	<i>1-2</i>		<i>3</i>		<i>4</i>		<i>5-6</i>		<i>Skaičius</i>	<i>Proc.</i>
	<i>Skaičius</i>	<i>Proc.</i>	<i>Skaičius</i>	<i>Proc.</i>	<i>Skaičius</i>	<i>Proc.</i>	<i>Skaičius</i>	<i>Proc.</i>		
Visi respondentai	147	100	296	100	294	100	257	100	994	100
A. Lytis										
Vyrai	64	44	130	44	43	15	85	33	322	32
Moterys	83	56	166	56	251	85	172	67	672	68
B. Gimimo kohorta										
1940–1949	0	0	1	0	5	2	0	0	6	1
1950–1959	2	1	0	0	54	18	19	7	75	8
1960–1969	5	3	3	1	88	30	76	30	172	17
1970–1979	48	33	146	50	76	26	102	40	372	38
1980–1989	90	62	144	49	70	24	58	23	362	36
C. Pagrindinė kalba										
Lietuvių	132	90	227	77	245	83	227	88	831	84
Rusų	11	7	47	16	35	12	23	9	116	12
Lenkų	3	2	22	7	13	5	5	2	43	4
Azerbaidžaniečių	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Čigonų	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0
Beltarusių	0	0	0	0	0	0	2	1	2	0
D. Šeiminė padėtis										
Nevedęs, netekėjusi	77	52	111	38	64	22	60	23	312	31
Vedęs, ištekėjusi	54	37	148	49	177	60	163	64	542	55
Našlys(-ė)	1	1	2	1	7	2	3	1	13	1
Išsiskyres(-usi)	14	10	35	12	46	16	31	12	126	13
E. Pagrindinė veikla										
Dirba	60	47	167	64	35	12	218	85	480	53
Bedarbis(-ė)	19	15	29	11	143	50	7	3	198	21
Studentas(-ė)	19	15	25	10	83	29	23	9	150	16
Pensininkas(-ė)	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Neįgalus/sergantis	3	2	3	1	7	2	0	0	13	1
Tarnauja kariuomenėje	0	0	0	0	1	0	3	1	4	0
Namų šeimininkė	25	20	36	14	20	7	5	2	86	9

¹ Žr. šio straipsnio 1 priedą. Tyrimo duomenų grupavimas pagal švietimo klasifikaciją.

	Švietimo lygmenys (pagal ISCED 1997) ¹								Iš viso	
	1-2		3		4		5-6			
	Skaičius	Proc.	Skaičius	Proc.	Skaičius	Proc.	Skaičius	Proc.	Skaičius	Proc.
F. Besimokantys suaugusieji atsižvelgiant į švietimo lygmenį ir asmenines mėnesines pajamas										
1 kvintilis (žemiausias)	31	27	54	25	61	26	14	6	160	20
2 kvintilis	25	22	17	8	108	46	11	5	161	20
3 kvintilis	22	19	57	25	40	17	41	17	160	20
4 kvintilis	17	15	37	17	18	8	89	38	161	20
5 kvintilis (aukščiausias)	19	17	54	25	8	3	80	34	161	20
G. Besimokantys suaugusieji atsižvelgiant į švietimo lygmenį, kuriame mokosi/studijuoja tyrimo metu ir į švietimo lygmenį, kuriame mokėsi/studijavo prieš mokymosi pertrauką										
Išgytas ISCED 1–2	147	100	296	100	3	1	2	1	448	46
Išgytas ISCED 3	0	0	0	0	208	71	104	40	312	31
Išgytas ISCED 4	0	0	0	0	68	23	72	28	140	14
Išgytas ISCED 5–6	0	0	0	0	15	5	79	31	94	9
H. Besimokantys suaugusieji atsižvelgiant į švietimo lygmenį ir metus, kai nutraukė savo edukacinę karjerą (užbaigė arba nebaigė viso dieninio mokymosi/studijų)										
<1979	2	2	0	0	54	19	12	5	68	7
1980–1984	3	2	3	1	37	13	37	14	80	8
1985–1989	8	6	17	6	53	18	41	16	119	12
1990–1994	34	25	79	28	40	13	51	20	204	21
1995–1999	28	21	82	29	33	12	40	15	183	19
2000	3	2	10	4	3	1	12	5	28	3
2001	4	3	13	5	10	4	15	6	42	5
2002	9	7	18	6	10	4	11	4	48	5
2003	16	12	18	6	9	3	18	7	61	7
2004	16	12	25	9	21	7	17	7	79	8
2005	10	8	17	6	18	6	3	1	48	5
I. Besimokantys suaugusieji atsižvelgiant į švietimo lygmenį ir į tai, ar ankstesnis mokymosi periodas nebuvo baigtas										
Taip	20	14	39	14	62	21	61	24	182	19
Ne	123	86	249	86	231	79	194	76	797	81

DEMOGRAPHIC PORTRAIT OF ADULT LEARNERS IN LITHUANIA: LLL-2010 SURVEY

Assoc. prof. dr. Sarmite Mikulionienė

Mykolas Romeris University

Assoc. prof. dr. Irena Zemaitaitytė

Mykolas Romeris University

Summary

The article discusses the socio-demographic characteristics of Lithuanian adult learners, on the basis of data of sociological research project "Adult Learners in Lithuania", which was carried out in the frame of the international project LLL2010. The study included 994 adult learners in Lithuania who were students of study programs of different educational levels, were 18 years and older and returned to the education system after no less than a two-year break.

In the first part of the article, the essential concepts of this study – adulthood and the adult learner are analysed. The second part focuses on adult socio-demographic characteristics (gender, age, native language, family status), economic status, income level (main occupation, employment sector, income level), consistency of their course of education (direction of respondents' progress through the education system, duration of break in education).

Keywords: adulthood, adult learner, socio-demographic characteristics.